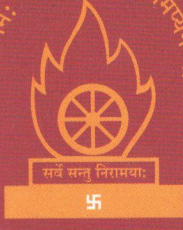

सेवाधर्मः परमगहनो योगिनामपराधमः

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वैद्यकीय प्रतिष्ठान संचलित
श्रीगुरुजी रुग्णालय, नाशिक.

जिह्वाळा

वर्ष ४ थे, अंक १७ वा
ऑक्टोबर २०१५

एक स्नेहबंध ....

आनंदाचे क्षण

दरवर्षी प्रमाणे रुग्णालयातील गणेशोत्सव.....

कुंभमेळ्यात पर्वणीच्या काळात रुग्णालयाद्वारे चालविले गेलेले प्राथमिक आरोग्य केंद्र

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
वैद्यकीय प्रतिष्ठान संचलित
श्रीगुरुजी रुग्णालय
आनंदवल्ली चौक, गंगापूर रोड,
नाशिक - ४२२०१३.
दूरध्वनी - २३४२४०१, २३४३४०१
मो. : ८३८००११२८६
www.shrigurujirugnalaya.com

जिव्हाळा - त्रैमासिक

वर्ष ४ थे, अंक १७ वा, ऑक्टोबर २०१५

मार्गदर्शक

डॉ. विनायक गोविलकर

संपादक

श्री रवींद्र बेडेकर (८३८००११२८४)

ravibedekar@yahoo.com

मुद्रक/प्रकाशक

श्री प्रवीण बुरकुले (९८२२०५७४९१)

कार्यवाह

श्रीगुरुजी रुग्णालय

संपादक मंडळ

श्री. प्रकाश भिडे

श्री. गजानन होंडे

श्री. श्रीराम महाजन

डॉ. गिरीश बेद्रे

डॉ. अभिजित मुकादम

मोबाईल : ८३८००११२७८

abhizone3@gmail.com

अक्षरजुळणी, सजावट व मुद्रण

अल्टीमेट इंप्रेशन्स,

१९, विकास कॉलनी, इंडियन आईल

पेट्रोल पंपासमोर, त्रिंबक रोड, नाशिक.

फोन : ०२५३-२३५२५३०

द्वैवार्षिक वर्गणी रु. १००/-

त्रैवार्षिक वर्गणी रु. १५०/-

या अंकाचे देणगी मूल्य रु. १५/-

संपादकीय ...

प्रिय वाचकहो!

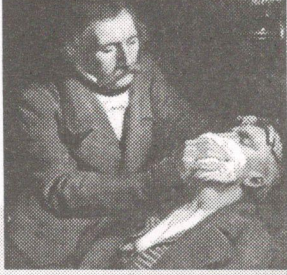
दसरा-दिवाळी चा उत्सवी काळ सरला आहे. २०१५ हे वर्षही सरत आले आहे. गेल्या वर्षभरात रुग्णालय चांगल्या गतीने परिपूर्णतेकडे वाटचाल करत आहे. रुग्णसंख्या वाढत चालली आहे. विशेषतः रेडियो थेरपीचे उपचार अत्यंत वाजवी दरात उपलब्ध झाल्याने नाशिक व जवळच्या जिल्ह्यातील रुग्णांना त्याचा लाभ मिळू लागला आहे. या उपचारासाठी 'राजीव गांधी जीवनदायी योजने' अंतर्गत आपली रुग्णालयाचे पंजीकरण झाले आहे. ह्या वर्षी आपल्याकडे काही नवीन सेवा-सुविधा उपलब्ध झाल्या आहेत. त्याचा उल्लेख अंकात अन्यत्र आला आहेच. अर्थातच अधिक रुग्णांना अधिक चांगली सेवा देण्यासाठी त्याचा उपयोग होणार आहे.

गेल्या वर्षात मा. अभय फिरोदिया, पूज्य सदुरु अनिरुद्ध बापू अशा दिग्गजांच्या भेटी झाल्या. दोघांनीही रुग्णालयाच्या कामाचे मनःपूर्वक कौतुक केले व पुढील प्रगतीसाठी आशीर्वादही दिले. अनेक खेळाडूंचे प्रशिक्षक म्हणून नाणावलेले आदरणीय भीष्मराज बाम यांनी स्वतःहून रुग्णालयाच्या डॉक्टर्स, समिती सदस्य व प्रशासकीय अधिकाऱ्यांसोबत संवाद साधण्याची इच्छा प्रकट केली होती. त्यांचे अतिशय सुंदर व उपयुक्त मार्गदर्शन सर्वांना लाभले. नियमितपणे अशा सत्रांसाठी ते उपलब्ध असतील असे त्यांनी सांगितले आहे, ही रुग्णालयासाठी अतिशय अभिमानाची गोष्ट आहे.

या अंकात तीन लेखकांनी प्रथमच 'जिव्हाळा'साठी लेखन केले आहे- डॉ. सचिन देवरे, डॉ. निलिमा कदम व सौ. हर्षदा मुकादम. त्याबद्दल त्यांचे मनःपूर्वक आभार. अन्य अनेकांनाही 'जिव्हाळा'मध्ये लेखनासाठी आम्ही आमंत्रित करत आहोत. इच्छुकांनी संपादकीय मंडळातील कोणाशीही संपर्क साधावा.

वाढीतून निर्माण झालेली नवी आव्हाने समर्थपणे पेलण्यासाठी आपणा सर्वांचे सहकार्य रुग्णालयाला हवे आहे. 'देता किती घेशील दो कराने' या काव्यपन्तीची आठवण व्हावी अशा पद्धतीने समाज आर्थिक सहाय्यासाठी तयार आहे, याची जाणीव वारंवार होते. त्यासोबतच व्यवस्थापन व वातावरण गुणात्मक दृष्ट्या अधिक संपन्न करण्यासाठी अनुभवी कार्यकर्त्यांचा सहभाग आवश्यक आहे. यासाठीही अधिकाधिक स्वयंसेवकांनी पुढे यावे व हा जगन्नाथाचा रथ पुढे न्यावा!

रवींद्र बेडेकर

भूलशास्त्राचा इतिहास

डॉ. सौ. निलीमा कदम
भूलतज्ज्ञ

भूलशास्त्राचा शोध हा वैद्यकीय शास्त्राच्या दृष्टीने खूप मोठे वरदान आहे. भूलतंत्रामुळे आज असंख्य रोग्यांवर शस्त्रक्रिया करून त्यांना बरे करण्यात डॉक्टरांना यश मिळाले आहे. परंतु या शास्त्राचा इतिहास मात्र अतिशय रोचक आहे.

आयुर्वेदातील उल्लेखानुसार महर्षी सुश्रुत यांनी ख्रिस्तपूर्व २५०० काळात मदीरापान, अफू वगैरेंचा वापर करून जटील शस्त्रक्रिया केल्याचे म्हटले आहे. तसेच बुद्धकाळात ख्रि. पू. २४७ मध्ये मद्याचा वापर करून पोटावरील शस्त्रक्रिया केल्या गेल्या आहेत.

या शास्त्रावरील संशोधन व प्रयोग पाश्चिमात्य देशात १९ व्या शतकात सुरु झाले व अगदी अलीकडच्या काळात सुमारे ६-७ दशकांपूर्वी हे एक अत्यंत महत्वाचे व वेगळे शास्त्र “भूलशास्त्र,” “बधिरीकरणशास्त्र” म्हणून मान्यता पावले.

१८४६ पूर्वी शस्त्रक्रिया करण्यासाठी अफू (opium), कॅनाबीस (cannabis) कोकेन (cocaine) व मद्य (alcohol) वापरून पेशंटला बेशुद्ध करण्यात येत असे व त्यानंतर शस्त्रक्रिया करण्यात येत असे. तसेच शस्त्रक्रियेपुरता भाग गोठवून (Refrigeration) त्याच्या संवेदना कमी करत किंवा त्या भागाला रक्त व संवेदना पुरवणाऱ्या नसांना दाबून (compression) तो भाग थोड्या काळासाठी बधिर होत असे व शस्त्रक्रिया करण्यात येई. तसेच शल्यचिकित्सक कोकाची पाने

चावून जखमेवर लावत व तो भाग तात्पुरता बधिर होत असे. त्याकाळी शस्त्रक्रिया म्हणजे निकामी झालेले अवयव, हात-पाय तोडणे, दुखरा दात काढणे आणि जखमांचे ड्रेसिंग करणे या स्वरूपाच्या असत.

बऱ्याच वेळा निकामी झालेला अवयव काढला नाही तर पेशंट दगावत असे त्यामुळे त्याचा जीव वाचवण्यासाठी प्रसंगी डोक्यावर आघात (concussion) करून रुग्णाला बेशुद्ध करण्यात येई व शल्यकर्म करण्यात येई. यशस्वी शल्यविशारद त्याच्या शस्त्रक्रियेच्या वेगाने ठरवला जाई. परंतु ही सर्व तंत्रे वापरून सुद्धा कधी अपूर्ण भूल, पेशंटचे ओरडणे व त्यासंबंधीत धोके जसे जास्त मात्रेमुळे कायमचे आजार किंवा शुद्धीवर न येणे असेही होतच असे. त्यामुळे आजचे प्रगत भूलशास्त्र हे मानवी जीवनासाठी मोठे वरदान आहे.

साधारण १९ व्या शतकात वायु हुंगवून (Inhalation) पेशंटला बेशुद्ध करण्याचे प्रयोग सुरु झाले. नसेतून इंजेक्शन देण्याची पद्धत अजून विकसित झाली नव्हती तसे हे वायु (anaesthetic gases) आधीच उत्पादित झाले होते तरीही त्यांचे वेदना शामक गुणधर्म (analgesic properties) शास्त्रज्ञांच्या प्रयोगानंतर जाणवले. त्या वायूच्या प्रभावाखाली असलेल्या मुलाला पायावर काठीने मारले असता वेदना जाणवली नाही. या व अशा घटनांमुळे त्याच्या

वेदनाशामक गुणधर्मावर प्रकाश पडला. बहुतांश शास्त्रज्ञांनी स्वतः वायु हंगवून प्रयोग करून पाहिले.

जोसेफ प्रिस्टले (Joseph Pricteley) यांनी १७७२ मध्ये नायट्रस ऑक्साईड (N_2O) वायु तयार केला. परंतु हंप्री डेव्ही (Humphry Davy) यांना १८०० मध्ये N_2O चे वेदना शामक गुणधर्म जाणवले. हाच वायु आजही आधुनिक भूलशास्त्रात वापरला जात आहे. त्यालाच आपण (Laughing gas) हास्यवायू म्हणतो.

पुढे गार्डनर कोल्टन (Gardener Colton) व होरास वेल्स (Horace Wells) यांनी भूल देण्यासाठी त्याचा वापर केला. इ.स. १८४४ मध्ये वेल्स यांनी या गॅसच्या प्रभावाखाली स्वतःचा दात काढून घेतला. वेल्स हे दंतरोग तज्ञ होते. व त्यांनी आपल्या बऱ्याच रुग्णांवर N_2O वापरून यशस्वीरित्या उपचार केले.

त्यानंतर इ.स. १८४५ जानेवारी मध्ये वेल्स यांनी या वायूच्या उपयुक्ततेविषयी लोकांसमोर सादरीकरण करण्याचे ठरविले. त्यासाठी बोस्टन येथील हार्वर्ड स्कूलमध्ये तयारी करण्यात आली. परंतु दुर्दैवाने शस्त्रक्रियेसाठी आशयक भूलेचे प्रमाण मिळू न शकल्यामुळे हा प्रयोग पूर्णपणे अयशस्वी ठरविला गेला. या अपयशामुळे वेल्स यांना नैराश्याने घेरले व इ.स. १८४८ मध्ये त्यांनी आपले जीवन संपवले.

याच काळामध्ये डब्ल्यू. टी.जी. मॉर्टन (W.T.G. Morton) यांनी दंतशस्त्रक्रियांसाठी ether (इथर) चा वापर चालू केला. त्यापूर्वी Crawford Long आणि William Clark यांनीही १८४२ मध्ये इथर चा वापर यशस्वीरित्या रुग्णांवर केला होता.

चार वर्षांनंतर १६ ऑक्टोबर १८४६ ला W.T.G. Morton यांनी इथर वापरून लोकांसमोर शस्त्रक्रियेचे सादरीकरण योजले. डॉ. John Collins Warren यांनी Gilbert Abott या पेशंटच्या मानेवरची गाठ काढली आणि वेदनेशिवाय शस्त्रक्रिया झाली. बोस्टन येथील याच यशस्वी सादरीकरणानंतर

१६ ऑक्टोबर हा 'वर्ल्ड अँनेस्थेशिया डे' म्हणून साजरा करण्यात येतो

पुढे John Snow यांनी क्लोरोफॉर्मचा (Chloroform) प्रसूतिशास्त्रात यशस्वीरित्या उपयोग केला. १८५३ मध्ये व्हिक्टोरिया राणीच्या प्रसूतिसाठी Chloroform रुमालावर टाकून हुंगविण्यात आला आणि त्यास आणखी प्रसिद्धी मिळाली.

परंतु Chloroform संबंधीत हृदय व श्वसनक्रियेच्या धोक्यांमुळे पुन्हा ether चाच वापर करण्यात करण्यात आला. अगदी १९६० पर्यंत ether हाच प्रमाण अँनेस्थेटिक वायू वापरात होत.

पुढे त्यापेक्षा सुरक्षित वायूंचा शोध लागला. त्यामध्ये Halothane, enflurane, isoflurane यांचा समावेश होतो. यांच्या अधिकाधिक सुरक्षिततेमुळे इथर मागे पडला. परंतु N_2O चा वापर आजही भूलशास्त्रात होतो आहे.

नेत्रतज्ञ Carl Koller यांनी डोळ्यात Cocaine वापरून १८८४ मध्ये डोळ्यावर शस्त्रक्रिया केली. आणि १८९८ मध्ये August Bier यांनी Cocaine वापरून पहिल्यांदा पाठीतून भूल दिली. (Spinal anaesthesia)

१८५५ मध्ये Alexander Wood यांनी सिरीज व नीडलचा शोध लावल्यानंतर नसेतून दिल्या जाणाऱ्या भूलेच्या औषधांचा वापर सुरू झाला.

१९४२ मध्ये curare (muscle relaxant) चा वापर करून पेशंटच्या हालचाली सुद्धा स्नायू शिथिल करून बंद करता येऊ लागल्या व सर्जनची सुलभता वाढली. पण ही औषधे दिल्यानंतर पेशंटला कृत्रिमरित्या श्वास द्यावा लागत असे.

पूर्वी शस्त्रक्रिया करणारा डॉक्टरच भूल देत असे. भूलशास्त्रातील संशोधनानंतर बध्दरीकरणशास्त्र ही एक स्वतंत्र शाखा असावी व त्यातील तज्ञ होण्यास डॉक्टरांना प्रशिक्षण देण्यात यावे असे विचार पुढे आले व अँनेस्थेशिऑलॉजी या विषयाला मान्यता मिळाली

Dr. John Snow हे या विभागाचे पहिले तज्ञ म्हणून प्रसिद्धीस आले. (1st Anaesthesiologist)

पुढे २० व्या शतकात संशोधन होऊन अनेक नवीन नवीन पद्धती, औषधे व उपकरणे उदयास आली व भूलशास्त्राशी संबंधीत धोका कमी होत सुरक्षितता वाढत गेली. हळूहळू ऑपरेशन थिएटरच्या बाहेरही भूलतज्ञांची भूमिका वाढत गेली आय.सी.यू. व वेदनाशमन (Pain Management) या क्षेत्रातही भूलतज्ञ काम करू लागले.

आता २१ व्या शतकात भूलेचे प्रमाण मोजणे (anaesthetic depth monitoring) इथपर्यंत या

शास्त्राने मजल गाठली आहे. या शास्त्रामुळे कित्येक रुग्णांना बरं करण्यात वैद्यकीय शास्त्रास फार मोठे यश मिळाले आहे.

William T.G.Morton

Inventor and revealer of inhalation anaesthesia; Before whom, in all time, Surgery was agony, by whom pain in Surgery was averted & annulled; since whom, science has control of pain

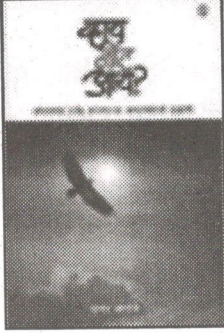
विशेष घडामोडी

१) श्री गणेशोत्सव २०१५ : दि. १७ सप्टे.२०१५ श्री गणेश चतुर्थीच्या दिवशी श्रीगुरुजी रुग्णालयात रुग्णालय समितीचे अध्यक्ष मा. विनायकराव गोविलकर यांचे हस्ते श्रींची प्रतिष्ठापना, पूजा व आरती संपन्न झाली. दहा दिवस रोज सकाळ संध्याकाळ श्रींची आरती व प्रसाद वाटप करण्यात आले. श्रींची आरती करण्यासाठी प.पू. ढेकणे महाराज मठाचे प्रमुख विश्वस्त प.पू. प्रभुणे महाराज, कृष्णनगर संत सेवा समितीचे श्री अतुलकृष्णजी भरद्वाज महाराज, डॉ. गांजरे (डायरेक्टर - अशोका इन्स्टी. हेल्थ केअर) श्री औरंगाबादकर (सुप्रशिद्ध शिक्षण तज्ञ), श्री सी.पी. व्यास (Plant Incharge - अे.बी.बी.), श्री सिध्देश राईकर (डायरेक्टर गोल्डी प्रेस टूल्स) श्री अशोकराव टिकेकर, श्रीमती निलीमा मोंगा, श्री उमेदी (Plant Incharge, सीप्रा इंजिनीअरींग) आणि डॉ. प्रकाश आटकारे (रजिस्ट्रार, YCMOU) हे मान्यवर अतिथी उपस्थित होते. रुग्णालयातील सर्व डॉक्टर्स, वैद्य, कर्मचारी, सेवाव्रती, रुग्ण व त्यांचे नातेवाईक या सर्वांनी उत्साहाने भाग घेतला. डॉ. सचिन देवरे यांनी श्री गणेश पूजन करून अनंत चतुर्दशीला त्यांच्या हस्ते श्री चे विसर्जन केले. “पुढच्या वर्षी लवकर या !”च्या गजरात सर्वांनी गणरायाला निरोप दिला.

२) श्रीगुरुजी रुग्णालयाचे सर्व डॉक्टर्स तसेच रुग्णालय समितीचे सदस्य यांचेसाठी दि. २५ सप्टेंबर २०१५ रोजी श्री विनयजी पत्राळे यांचे “Responsibility, Motivation and Commitment या विषयावर व्याख्यान झाले.

* आक्टोबर २०१५ पासून रुग्णालयात रुजू *

- १) डॉ. आव्हाड (रेडीऑलॉजीस्ट) संध्याकाळी ४ ते ६ सोनोग्राफीसाठी उपलब्ध
- २) डॉ. पारुल विश्राम दिवान (स्पीच थेरपी) संध्याकाळी ५ ते ७ उपलब्ध
- ३) डॉ. साकेत जुनागडे (कार्डिओलाजिस्ट) २DEcho साठी अपॉईंटमेंट नुसार उपलब्ध.

पुस्तक परिचय

व्हाय नॉट आय ?
लेखिका : वृन्दा भार्गवे

सौ. हर्षदा मुकादम

पुस्तकाची कथा ही अंधारावर उजेड कोरणान्या मायलेकींच्या संघर्षाची आहे. विशेष म्हणजे ही सत्य घटनेवर आधारलेली कथा असून “सकारात्मक दृष्टिकोन” देणारी आहे. नवऱ्याच्या अचानक मृत्युनंतर दोन मुली व वडीलांच्या निधनानंतर आईची जबाबदारी पेलणाऱ्या स्त्रीची ही कहाणी आहे. कथेमध्ये जितकी महत्वाची ‘देवू’ आहे तितकीच तीची आईपण आहे. आईची व तिच्या मुलीच्या संघर्षाची ही कथा वाचकाला थक्क करून सोडणारी आहे.

देवू (देवकी) कथेची नायिका आहे. देवूचे डोळे हा तिचा ‘अॅसेट’ असतो पण फक्त वयाच्या ५ व्या वर्षापर्यंतच ! त्यानंतर सर्वत्र अंधारमय यात्रा सुरू होते डॉक्टरांच्या Viral Infection च्या treatment पासून हे सर्व सुरू होते. Stevens Johnson Syndrome असा आजार नंतर डॉक्टर जाहीर करतात. Treatment बदलतात त्यानंतर देवूची अवस्था अजूनच बिकट होते. खरं तर तिला सल्फाची रिअॅक्शन होऊन तीची त्वचा जळते व साऱ्या शरीरावर जखमा तयार होतात. त्या शरीरावरील जखमा दूर करण्यासाठी औषधी दिल्या जातात. ज्याने तिच्या डोळ्यातल्या बुबुळावरचा सुपरफाईन लेअर निघून जातो आणि बुबुळांवर पडदा येऊन त्याच्यावर पापण्या चिकटत गेल्या. त्यावरचे मासल तंतू श्रेड दूर करण्याचा प्रयत्न केला जातो. ज्याला adhesions ब्रेक करणे म्हणतात. पण अथक प्रयत्न करूनही adhesions ब्रेक होत नाहीत. दृष्टी गेल्यानंतर पर्यायी डोळा बसवणेही तिच्या बाबतीत शक्य होत नाही पर्याय उरतो तो फक्त अधिक नुकसान रोखण्याचा.

रोगाच्या स्पष्टीकरणानंतर देवूचा भावनिक आणि संघर्षमय प्रवास सुरू होतो. आपल्या शारिरीक त्रासाचा सामना ज्यापध्दतीने ही मुलगी करते ते केवळ विस्मयकारी आहे. देवूच्या शिक्षणात तिच्या व्यंगामुळे सर्वसामान्य लोकांनी तिला दिलेली नकारात्मक वागणूक, मोजके हितचिंतक, तिचं हरवलेलं बालपण, आणि तिची बुद्धिमत्ता यावरचे बरेच प्रसंग डोळ्यात पाणी आणतात. देवकीची Disabled but Independent होण्यासाठीची तळमळ वाचकाला थक्क करून सोडते. अंध विद्यालय (नॅब सेंटर) मधील देवूची जडणघडण उत्तम रितीने मांडली आहे. देवकीची बुद्धिमत्ता आणि जीवनावरचं प्रेम यामुळेच ती कुठेही हरून थांबली असं वाटत नाही. बऱ्याचदा पुस्तक वाचतांना मला प्रश्न पडायचा की इतक्या त्रासात, संघर्षात आणि दुःखात मनुष्य इतका सहनशील कसा काय राहतो तसेच जीवन प्रवास चालू ठेवतो ? सकारात्मक विचार तसेच दुर्दम्य इच्छाशक्ती हीच देवकीची शक्ती असते अंधारलेल्या जगात तिला स्वतःला सूर्या सारखं प्रकाशमान व्हायचं असतं.

पुस्तकातील सर्वच प्रसंग वर्णन करण्यासारखे आहेत. पण विशेष उल्लेखनीय व मला भावलेला प्रसंग म्हणजे तिचा मुंबई लोकल ट्रेनचा प्रवास मुंबईसारख्या शहरात ट्रेनचा प्रवास करण्यावाचून पर्याय नाहीच ! पण

तिला कसं अंतर मोजून ट्रेनमध्ये चढावं लागतं, लोकांची गर्दी, धावत्या ट्रेन आणि कॉलेजला आलेले अनुभव खूपच सुंदर लिहीलेले आहेत. खरं तर सुंदर म्हणणं चुकीचं ठरेल कारण, संघर्षच तो, जी जीवनाची सुंदरता संपवून टाकतो. पण देवकीच्या जिद्दीमुळे मी सुंदर आणि पूंदां देखील म्हणणार !

देवूचे अनुभव आणि कथा तुम्हाला पुस्तक हातातून खाली ठेवण्याची संधी देत नाही. देवू, देवूची आई आणि रेणू (रेणुका, देवकीची बहीण) यांचे परस्परांमधील प्रेम, त्यांचं नातं विश्वासाने समृद्धच असल्यामुळेच देवूच्या अंधारमय जगात प्रकाशाचे किरण तिला सापडले असणार हे मात्र निश्चित जाणवते. शेवटी मनुष्याला जीवन जगण्याचे बळ देते ती आशा (पदज), आणि आपल्या माणसांचे प्रेम ! हे मला पुस्तक वाचतांना वारंवार जाणवले. देवकीची संशोधन करण्याची इच्छा असते आणि आपल्या बुद्धीच्या जोरावर व अथक प्रयत्नांवर ती आपलं ध्येय साध्य करते आणि पुस्तकाचा शेवट होतो.

वृन्दा भार्गवे यांनी अप्रतिम लिखाण केलं असून फक्त संघर्षच नव्हे तर देवूच्या रोगाची योग्य माहिती घेऊन सत्य लिखाणावर भर दिला आहे. २५२ पानांचे पुस्तक तुमच्या मनाला खोलवर भिडेल याची संपूर्ण जबाबदारी प्रकाशक, अमेय प्रकाशन आणि लेखिकेने घेतलेली आहे. शेवट लेखिकेच्या शब्दात करते, “जगणे मुळातच मौलिक. त्याला बाधा झाली तरी त्या बाधेचे स्तोम कशाला ? आक्रोश करून वेदनेचें असंख्य गुणाकार पानापानावर पेरत राहणे आणि दुसऱ्याला व्याकुळ करून बधिर बनवणे त्यांना नको वाटत. एक असा सलग शोध घ्यावा, जो स्वतःबरोबर इतरांचाही असावा. त्या शोधप्रक्रियेत प्रश्नांना उत्तरे मिळावी. प्रश्न फक्त व्यंगाचे नव्हे, नात्यातल्या कटुतेचे, उपेक्षेने व्यक्तीला बहिष्कृत करण्याचे, एकटेपणा बहाल करणाऱ्या आपल्याच कुटुंबीयांचे, नियतीनं करून टाकलेल्या अवयवाच्या पडझडीचे असंख्य प्रश्न. हळव्या, भयसावटाच्या उत्तरासाठी न थांबता बदलत्या जगाच्या पटलावर उत्तरे सापडवयाचा प्रयत्न काही जण करतात. माणसं अशी का वागतात; त्याचं निराश समर्थन न करता माणसाचं जगणं अतिसुंदर अनुभव असतो, हे आग्रहाने सांगणारी आई आणि तिच्या मुलीच्या संघर्ष, संकोच आणि जिद्दीची ही प्रेरणादायी कथा आहे.”

देवकीच्या जिद्दीसाठी आणि तिच्या आईच्या संघर्षासाठी एकदातरी हे पुस्तक अवश्य वाचा. तुमचा आयुष्याकडे बघण्याचा दृष्टीकोण नक्कीच परिवर्तित होईल यात शंका नाही.

घडामोडी

१) दि. ६ ते १५ जुलै २०१५ : रुग्णालयात आयुर्वेद विभागाचे 'वर्षा ऋतु बस्ती शिबीर झाले.

याचा २६ रुग्णांनी लाभ घेतला.

२) दि. १० जुलै २०१५ : द्वारका परिसरात मेडिसीन (उच्च रक्तदाब, मधुमेह, श्वसनविकार इ.) व नेत्र रोग तपासणी शिबीर झाले. डॉ. नितीन जाधव, डॉ. हर्षल पिळगेदेकर आणि डॉ. धनंजय देशमुख यांनी रुग्ण तपासणी केली. मेडिसीन- ४८ व नेत्ररोग- ६५ अशा एकूण ११३ रुग्णांची तपासणी करण्यात आली. ८० रुग्णांनी आपली रक्त शर्करा तपासणी करून घेतली.

३) दि. १३ जुलै ते २५ जुलै २०१५ : बॉईज टाऊन पब्लिक स्कूल मधील २०२५ विद्यार्थ्यांची आरोग्य

- तपासणी करण्यात आली. डॉ. योगेश भावे, डॉ. विक्रांत मुंगी व डॉ. वैदेही मुंगी यांनी तपासणी केली.
- ४) दि. १६ जुलै २०१५ रुग्णालयात बोन मिनरल डेन्सीटी (B.M.D.) तपासणी शिबीर संपन्न झाले. एकूण ७९ रुग्णांनी याचा लाभ घेतला.
- ५) दि. ३१ जुलै २०१५ कामटवाडे नाशिक येथे मधुमेह, उच्चरक्तदाब व नेत्ररोग तपासणी शिबीर झाले. डॉ. हर्षल पिळोदेकर, डॉ. नितीन जाधव, डॉ. धनंजय देशमुख यांनी रुग्णांची तपासणी केली. एकूण १०७ रुग्णांनी या शिबीराचा लाभ घेतला.
- ६) दि. ३१ जुलै २०१५ : अजेयनंदन बहुउद्देशीय कला, क्रीडा, सांस्कृतिक व सामाजिक संस्थेचे अध्यक्ष श्री राजेन्द्र फड आणि सचिव श्री प्रकाश अमृतकर यांनी श्रीगुरुजी रुग्णालयास दोन वजन काटे सप्रेम भेट दिले.
- ७) दि. २१ ऑगस्ट ते ९ आक्टोबर २०१५ : के.के.वाघ इंग्लीश स्कूलच्या विविध शाळांमध्ये आरोग्य तपासणी शिबीर घेण्यात आले. त्यात खालील प्रमाणे विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी करण्यात आली.

१)	चांदोरी	१६८ विद्यार्थी
२)	पिंपळस (रामाचे)	७८ विद्यार्थी
३)	गंगापूर	२२० विद्यार्थी
४)	सरस्वतीनगर	४९६ विद्यार्थी
५)	पुरीया पार्क	१३६ विद्यार्थी
६)	डी.जी.पी. नगर	५३८ विद्यार्थी

एकूण : १६३६ विद्यार्थी

- ८) दि. ११ सप्टेंबर २०१५ : वनवासी कल्याण आश्रमाच्या सहकार्याने इगतपुरी तालुक्यातील वासळी या वनवासी गावात सामान्य आरोग्य तपासणी शिबीर झाले. डॉ. सचिन देवरे आणि डॉ. विक्रांत मुंगी यांनी रुग्णांची तपासणी केली. एकूण १०८ रुग्णांनी या शिबीराचा लाभ घेतला.
- ९) मान्यवरांच्या भेटी :
- * कुंभमेळा पर्वणी काळात बंगलोरच्या स्वामी नारायण ट्रस्ट चे प्रमुख प.पू. स्वामी महाराज यांनी रुग्णालयास भेट दिली.
  - * स्व.डॉ. नितू मांडके यांच्या पत्नी 'हृदयस्थ' च्या लेखिका डॉ. अलका मांडके यांनी ५ आक्टोबर २०१५ रोजी रुग्णालयास भेट दिली.
  - * सुप्रसिध्द चार्टर्ड अकौंटंट श्री हेगडे, मुंबई यांनीही ५ आक्टोबर २०१५ रोजी रुग्णालयास भेट दिली.

अतिदक्षता विभाग : आय.सी.यू.

डॉ. सचिन देवरे
इंटेन्सिव्हिस्ट

एखादा रुग्ण आय सी यू मध्ये आहे म्हटले की ऐकणाऱ्याला लगेचच रुग्णाची प्रकृती चिंताजनक आहे याचा बोध होतो व चेहऱ्यावर काळजीची एक रेष उमटते. रुग्णाचे जवळचे नातेवाईक तर अत्यंत तणावाखाली वावरताना आढळतात कारण एखाद्या व्यक्तीच्या जीवनमरणाचा प्रश्न असतो. तर या आय.सी.यू. बदल आज प्राथमिक माहिती घेऊ या.

आय. सी.यू. (Intensive Care Unit) अर्थात अतिदक्षता विभाग. ज्या रुग्णांना अतिशय दक्ष राहून चौवीस तास देखरेखीखाली ठेवायची गरज असते अशांना या विभागात ठेवले जाते. या विभागात अद्ययावत अशी यंत्रसामुग्री असते तसेच प्रशिक्षित स्टाफ ही असतो. त्यांच्या सहाय्याने रुग्णाच्या प्रकृतीवर बारीक लक्ष ठेवले जाते व आवश्यकतेनुसार तातडीने उपचारही केला जातो. या विभागात अत्यवस्थ प्रकृती असलेल्या सर्व रुग्णांना उपचार दिले जातात. ज्या रुग्णांचा रक्तदाब अतिशय कमी किंवा जास्त असतो, मेंदूत रक्तस्राव होणे अथवा रक्ताच्या गुठळ्या होऊन पॅरालिसिस होणे, हृदयविकाराचा झटका किंवा गंभीर स्वरूपाचा हृदयाचा आजार, श्वसनाचे विविध आजार, मूत्रपिंड, लिव्हर किंवा इतर अवयव खराब होण्यामुळे उद्भवणारी परिस्थिती तसेच मोठ्या प्रमाणावर जंतूसंसर्ग झालेल्या रुग्णांना सुद्धा या विभागात उपचार दिला जातो. त्याचबरोबर अपघातामध्ये गंभीर इजा

झालेले रुग्ण अथवा एखाद्या मोठ्या शस्त्रक्रियेनंतर काही काळासाठी रुग्णाला देखरेखीसाठी या कक्षात ठेवले जाते.

या विभागात असणारी उपकरणे :

१) **Multipara Monitor** : या उपकरणाद्वारे रुग्णाच्या हृदयाचे ठोके, रक्तदाब, श्वासाची गती, रक्तातील ऑक्सीजन व कार्बनडाय ऑक्साईडचे प्रमाण किती आहे या बदल दर मिनिटाला माहिती मिळू शकते व ती अतिशय बिनचूक असते.

२) **कृत्रिम श्वसनयंत्र (Ventillator)** : कोणत्याही कारणाने जर एखाद्या रुग्णाला श्वास घेण्यास त्रास होत असेल व बाहेरून ऑक्सीजन पुरवूनदेखील रक्तातील ऑक्सीजनचे प्रमाण आवश्यक तेवढे रहात नाही अशा वेळी त्या रुग्णाला यंत्राच्या मदतीने कृत्रिम श्वास दिला जातो. त्यासाठी बहुतांश वेळेस रुग्णाच्या श्वासनलिकेत एक नळी टाकली जाते व त्या नळीला हे Ventillator जोडले जाते. रुग्ण Ventillator वर आहे म्हणजे रुग्णाची प्रकृती अतिशय गंभीर असून त्याच्या जीवीताला धोका आहे असे समजावे. रुग्ण व्हेंटिलेटर वर असतांना बऱ्याचदा रुग्णाला झोपेचे अथवा भूलेचे इंजेक्शन दिले जाते. त्यामुळे रुग्ण कोणत्याही गोष्टीला प्रतिसाद देत नाही. त्यामुळे नातेवाईकांचा गैरसमज होतो की आत्ताच आमचा रुग्ण शुद्धीवर

होता व या व्हेंटिलेटर मुळे त्याची अवस्था अजूनच गंभीर झाली आहे. अशा वेळी आपल्या डॉक्टरांशी बोलून शंकांनिरसन करून घ्यावे.

३) Defibrillator : जेव्हा कोणत्याही कारणाने हृदयाचे ठोके पूर्णपणे बंद पडतात परंतु श्वसन व मेंदूचे कार्य ठीक चालू असते अशा वेळी हृदयाचे कार्य पूर्ववत करण्यासाठी हृदयाला एका विशिष्ट प्रकारचा ईलेक्ट्रिक शॉक दिला जातो त्या उपकरणाला Defibrillator असे म्हणतात. अनेक वेळा शेवटचा उपाय म्हणून या उपकरणाचा उपयोग केला जातो. हे सर्व करून देखील रुग्ण वाचण्याचे प्रमाण अतिशय कमी असते.

४) Infusion Pump / Syringe Pump : अतिदक्षता कक्षातील बहुतेक सर्व रुग्णांना या उपकरणाची गरज पडते. अनेक प्रकारची जीवरक्षक औषधे सतत २४ तास अतिशय कमी डोस मध्ये ठराविक अंतराने द्यावे लागतात. त्यासाठी हे Infusion Pump / syringe Pump अतिशय महत्वाची भूमिका पार पाडतात. दर तासाला कमीत कमी १ मिली ते जास्तीत जास्त ५० मिली इतका डोस निरंतर देता येतो. एका सिरीजमध्ये औषध भरून ते या पंपाला लावले व त्याचा डोस ठरवून दिला की झाले. मग हे यंत्र त्याप्रमाणे औषधाचा डोस देत रहाते. गरजेप्रमाणे आपण हा डोस कमी जास्त करू शकतो. या मशीनद्वारे देण्यात येणारी काही औषधे जसे रक्तदाब कमी अथवा वाढविण्याचे इंजेक्शन्स, इन्सुलिनचे इंजेक्शन, लघवीचे प्रमाण वाढविण्याचे इंजेक्शन इत्यादी.

५) इतर महत्वाच्या सुविधा : २४ तास अविरत ऑक्सीजनचा पुरवठा, suction machines, गंभीर रुग्णाला लागणारी सर्व औषधे व तातडीचे उपचार करण्यासाठी आवश्यक सर्व उपकरणे, त्याचबरोबर २४ तास अखंड विद्युत पुरवठा असणे हेदेखील तितकेच महत्वाचे असते.

६) तज्ञ डॉक्टर्स व आरोग्यसेवक : कोणतेही काम हे फक्त अद्ययावत मशीनद्वारे केले जाऊ शकत नाही.

त्यासाठी प्रशिक्षित आरोग्यसेवक व तज्ञ डॉक्टर्स असणे तेवढेच किंबहुना त्यापेक्षाही अधिक महत्वाचे असते. या विभागातील प्रमुख तज्ञ डॉक्टरला Intensivist असे म्हणतात. Intensivist हा भूलतज्ञ अथवा मेडिसिन विषयातील तज्ञ डॉक्टर किंवा विशेष प्रशिक्षित डॉक्टर असू शकतो. तसेच या विभागातील नर्स व तंत्रज्ञ हे अतिदक्षता विभागात काम करण्याचा अनुभव असलेले वा विशेष प्रशिक्षण घेतलेले असतात. अतिदक्षता विभागातील काम हे अत्यंत अवघड, जोखमीचे व जबाबदारीचे असते. तसेच हे एक टीमवर्क आहे व टीममधील प्रत्येक व्यक्ती तेवढीच महत्वाची आहे. या टीमवर्क मुळेच अतिदक्षता विभागातील गंभीर रुग्णांना उपचार देऊन त्यांना मृत्युच्या दाढेतून बाहेर काढण्यात यश येते.

आपला रुग्ण अतिदक्षता विभागात असेल तर .....

१) डॉक्टरांकडून वेळोवेळी रुग्णाबद्दल माहिती देण्यात येते ती नीट ऐका व समजून घ्या. तसेच आपल्या परिवारातील इतरांनाही

त्याची कल्पना द्या. वारंवार तीच तीच गोष्ट वेगवेगळ्या व्यक्तींनी विचारणे योग्य नाही.

२) वारंवार विनाकारण अतिदक्षता कक्षात जाऊ नका. त्यामुळे रुग्णांना इन्फेक्शन होण्याचा धोका वाढतो तसेच रुग्णांच्या

उपचारातही बाधा येते.

३) आवश्यक ते सर्व मेडिसिन वेळोवेळी आणून द्या.

४) अशा गंभीर परिस्थितीच्या वेळी आपले विचार सकारात्मक व मन शांत ठेवा. तसेच परिवारातील इतरांना मानसिक बळ द्या.

त्यामुळे अशा गंभीर परिस्थितीशी मुकाबला करण्याचे आपले धैर्य वाढते.

५) आपल्या डॉक्टरांवर विश्वास ठेवा व काही

शंका, समज गैरसमज असल्यास त्यांच्याशी बोलून अतिशय मोलाचे असते.
त्याचे निरसन करून घ्या.

६) लक्षात ठेवा आपले सहकार्य अशा प्रसंगी

रुग्णानुभव

मी सुमती सुधाकर झेंडे, वय वर्ष ६०, एल. आय. सी. रिटायर्ड ऑफीसर, मी माझे मनोगत व्यक्त करते की श्रीगुरुजी रुग्णालयामध्ये डायलिसिस सुविधा जेव्हा पासून उपलब्ध झाली तेव्हापासून मी रुग्णालयाची पहिली डायलिसिस पेशंट आहे. आठवड्यातून दोन वेळा मी डायलिसिस करते. पण मी किडनी पेशंट आहे याचा मला विसर पडतो. येथील सर्व, डॉ. खैरे सर व डॉ. देवरे, टेक्निशियन सौ. कौंडूसकर मॅडम, डॉ. प्रेमलता, डॉ. पवार तसेच सर्व सिस्टर, मामा, मावशी सर्व स्वभावाने खूप मनमिळावू व मायाळू आहेत.

सर्वच स्टाफ खूप प्रामाणिक पणाने काम करतात त्यामुळे मला या हॉस्पिटलमध्ये डायलिसिस करते याचा कधीही पश्चाताप झाला नाही, कारण औषधोपचारा पेक्षाही माणसाचे गोड बोलणे, चांगली वागणूक यामुळे पेशंट लवकर बरा होतो, आनंदी राहतो तेच वातावरण मला हॉस्पिटल व डायलिसिस युनिटमध्ये दिसते.

डायलिसिस टेक्निशियन सौ. माया कौंडूसकर यांनी माझा ६० वा वाढदिवस आपुलकीने व मायेने साजरा केला. त्यानंतर त्यांनी माझे १५१ डायलिसिस पूर्ण झाले म्हणून पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत केले. त्यांचा स्वभाव खूप Co-oprative आणि प्रेमळ आहे. या ना त्या कारणाने पेशंटला आनंदी ठेवण्याचा प्रयत्न त्या करीत असतात. त्या निमित्ताने हा लिहिलेला लेख आहे.

टेक्निशियन सौ. कौंडूसकर मॅडम स्वतःच्या तब्येतीची पर्वा न करता पेशंट डायलिसिसला येईल म्हणून कामावर येतात. त्या कधीही पेशंटला रागावत नाहीत. हे डायलिसिस युनिट स्वच्छ व सुंदर आहे. व पेशंटला व मशीनला काही अडथळा आल्यास त्या लगेचच त्यांचे मिस्टर श्री काडूसकर कुशल टेक्निशियन ऑफ डायलिसिस यांना बोलावून प्रॉब्लेम सॉल्व्ह केले जातात. हे दोघेही पती-पत्नी खुप को.-ऑपरेटीव्ह कपल आहे. प्रोफेशनल असणे व स्वतः विषयी लोकांच्या मनात प्रेम निर्माण करणे वेगळे. तसेच आपुलकीची भावना निर्माण करून स्वतः पुरते बघणाऱ्या या समाजात स्वतःला प्रस्थापित करणे हे अवघड काम आहे.

इतर हॉस्पिटलपेक्षा अतिशय माफक दरात (६०० रुपये) डायलिसिस केले जाते. सर्व सामान्यांना परवडणारे हे हॉस्पिटल आहे. तत्पर सेवा देणारी माणसे, माफक चार्जेस, आपुलकीची भावना असणारे सर्व को.-ऑपरेटीव्ह डॉक्टर, स्टाफ नर्सेस, मामा व मावशी सर्वांच्या सहकार्याने या संस्थेची प्रगती होईल अशी मी अपेक्षा करते आणि या छोट्याशा वटवृक्षाच्या पारंब्या सर्व जगभर पसरो ही शुभेच्छा !

धन्यवाद.

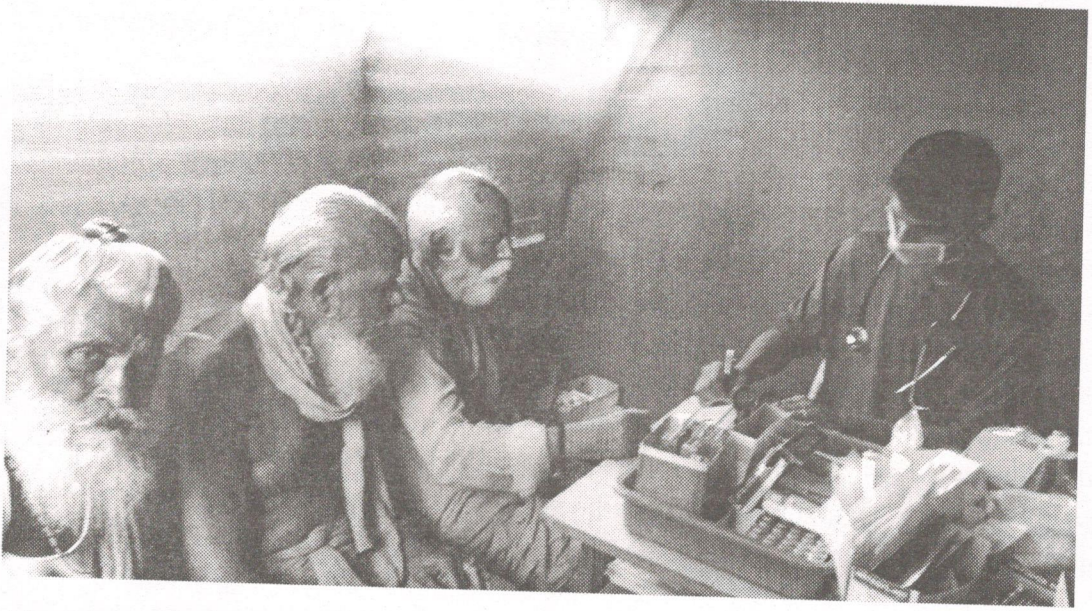
सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चित् दुःखभाग्भवेत्
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

श्रीमती सुमती सुधाकर झेंडे

विशेष घडामोडी

सिंहस्थ कुंभमेळा नाशिक २०१५ :

दि. १४ जुलै २०१५ रोजी रामकुंडावर ध्वजारोहण सोहळा संपन्न होऊन सिंहस्थ कुंभमेळा पर्वाचा औपचारिक प्रारंभ झाला. कुंभमेळा पर्वणीत पवित्र स्नान करण्यासाठी देश-विदेशातून हजारो साधु-संत व लाखो भाविक उपस्थित राहतील हे लक्षात घेऊन त्यांच्या सेवेसाठी नाशिक नगरी मोठ्या उत्साहाने सज्ज झाली होती. शहरातील अनेक सामाजिक संघटना, राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ जनकल्याण समिती आणि संघ परिवारातील शेकडो कार्यकर्ते कामाला लागले होते. श्रीगुरुजी रुग्णालयाने साधुग्राम (तपोवन) येथे स्थायी स्वरूपाचे मोफत रुग्णालय आणि बाह्य-पार्किंग पैकी विल्होळी-पार्किंग येथे रुग्णावाहिका सेवा पुरविण्याची जबाबदारी स्विकारली. दि. २३ ऑगस्ट रोजी कुशीनगर संतसेवा शिबीराचे जागेत, संत सेवा शिबीराचे प्रमुख आचार्य श्रीरामानुदासजी

यांचे शुभहस्ते मोफत स्थायी रुग्णालयाचे उद्घाटन करण्यात आले. या प्रसंगी श्रीगुरुजी रुग्णालयाच्या समितीचे उपाध्यक्ष श्री मुकुंद खाडीलकर, सहकार्यवाह डॉ. गिरीश चाकूरकर, रा. स्व. संघ जनकल्याण समितीचे जिल्हा कार्यवाह श्री मदन भंदूरे व कार्यकर्ते उपस्थित होते. स्थायी रुग्णालय उभारणीसाठी श्री योगेश शिंदे यांनी विशेष परिश्रम घेतले. पहिल्या दिवशी १६ रुग्णांनी रुग्णालयाचा लाभ घेतला. त्यानंतर रुग्णांची संख्या वाढत गेली. रोज १७५ ते २०० रुग्ण मोफत वैद्यकीय सेवेचा लाभ घेत होते.

दि. २९ ऑगस्ट (१ली पर्वणी), दि. १३ सप्टें. (२री पर्वणी) आणि दि. १८ सप्टें (३ री पर्वणी) या प्रमाणे पर्वणी काळात पर्वणीच्या आधल्या दिवशी सकाळी ८.०० वाजे पासून ते पर्वणीच्या दुसऱ्या दिवशी सायंकाळी ५.०० वाजे पर्यंत सुमारे ६० तास अविरत रुग्णांची तपासणी व औषधोपचार चालू ठेवण्यात आले.

कडक पोलीस बंदोबस्ताचा परिणाम म्हणून सेवाभावी डॉक्टरांना रुग्णालय स्थानी ४-५ कि. मी. पायीच यावे- जावे लागले. डॉ. प्रताप कोठावळे तर पर्वणीच्या पहिल्या दिवशी साडे सात कि. मी. पायी आले व गेले. परंतु सर्वजण रुग्णसेवेत उत्साहाने आणि मनापासून सहभागी झाले. रा. स्व. संघ जनकल्याण समितीचे प्रांत कार्यवाह श्री शैलेन्द्रजी बोरकर यांनी रुग्णालयाचे चाललेले कामकाज बघून सर्व डॉक्टरांचे आणि स्वयंसेवकाचे कौतुक केले.

दि. १३ सप्टें. दुसऱ्या पर्वणीत साधुग्राम (तपोवन) भाविकांनी ओतप्रोत भरले होते. जागा मिळेल तेथे भाविक आश्रय घेत होते. अशातच दि. १२ सप्टें. ला सायंकाळी पावसाने साधुग्राम व संपूर्ण नाशकास झोडपून काढले. या दिवशी ५५० रुग्णांची तपासणी करण्यात आली. पर्वणीच्या दिवशी ६०० हून अधिक रुग्णांनी तपासणी करून घेतली. त्यापैकी ज्या रुग्णांची स्थिती गंभीर (Serious) होती त्यांना प्राथमिक उपचार करून शासकीय रुग्णालयात पाठविण्यात आले. दि. १४ सप्टें. रोजी श्रीगुरुजी रुग्णालयाचे डॉ. राजेन्द्र खैरे हे Indian Medical Association संस्थेच्या वतीने रामकुंडावर सकाळी ८.०० ते रात्री ८.०० (१२ तास) रुग्णसेवेत कार्यरत होते. तेथून निघून लगेचच त्यांनी रात्री ८.०० ते सकाळी ८.०० वाजेपर्यंत श्रीगुरुजी रुग्णालयात काम केले

दि. १८ सप्टें. तिसऱ्या पर्वणीतही भाविकांची गर्दी वाढतच होती. याही दिवशी मुसळधार पाऊस झाला. पूर येण्याची शक्यता बघून काही काळ भाविकांना स्नानासाठी रामकुंड बंद करण्यात आले. दि. १५ व १६ सप्टें. रोजी दंत महाविद्यालयाच्या प्रांगणात वनवासी बांधवांचे आणि वंशावळी लेखकांचे संमेलन संपन्न झाले. संमेलन स्थळी श्रीगुरुजी रुग्णालयातर्फे रुग्णवाहिका व औषधोपचार सेवा उपलब्ध करून देण्यात आली. ८५० रुग्णांनी या सेवेचा लाभ घेतला.

रुग्णालयाच्या डॉक्टरांबरोबर रा. स्व. संघ जनकल्याण समितीचे इंदिरानगर व सिडको भागातील कार्यकर्ते सेवेसाठी उपस्थित होते. दि. २० सप्टें. नंतर भाविकांची गर्दी ओसरू लागली. गजबजलेले साधुग्रामही रिकामे झाले. त्यामुळे स्थायी रुग्णालयाचे काम संपविण्यात आले. दि. २६ ऑगष्ट ते दि. २० सप्टेंबर या २५ दिवसात साधुग्राम मधील आपल्या स्थायी रुग्णालयात एकूण ४१६० रुग्णांनी सेवेचा लाभ घेतला. तसेच विल्होळी बाह्य पार्किंग येथे तिन्ही पर्वणीच्या कालावधीत तीन तीन दिवस याप्रमाणे एकूण ९ दिवस रुग्णवाहिका सेवा उपलब्ध करून देण्यात आली.

तिन्ही पर्वणीच्या कालावधीत श्रीगुरुजी रुग्णालयाचे डॉ. गिरीश चाकूरकर, डॉ. गिरीश बेद्रे, डॉ. धनंजय देशमुख, डॉ. राजेन्द्र खैरे, डॉ. सचिन देवरे, डॉ. विक्रान्त मुंगी, डॉ. अमोल कदम, डॉ. प्रताप कोठावळे, डॉ. योगेश भावे, डॉ. नितीन जाधव, डॉ. प्रेमलता दारोले यांनी रुग्ण तपासणीचे काम केले. परिचारक श्री श्रावण, श्री प्रदीप व वार्डबॉय श्री आनंद यांनी उत्तम प्रकारे साथ दिली. रुग्णालयाचे सेवाव्रती व रा. स्व. संघ जनकल्याण समितीचे स्वयंसेवक यांनी रुग्णांची नोंदणी व अन्य कामे उत्तम रितीने पार पाडली. रुग्णालयातर्फे श्री अमृत देशपांडे यांनी रुग्णवाहिका समन्वयकाची भूमिका उत्तम पार पाडली. इंदिरानगर मधील डॉ. विजय भोकरे, डॉ. सौ. दिपाली कुलकर्णी या नगरसेविका, डॉ. श्रीराम वाणी व डॉ. पियुष पुरोहित यांनीही चांगले सहकार्य केले. कुंभमेळ्यानिसित्त संपन्न झालेल्या या सेवा-यज्ञात सहभागी झालेल्या सर्वांना कृतकृत्य झाल्याचे समाधान वाटले.

श्रीगुरुजी रुग्णालय, नाशिक - आयुर्वेद पंचकर्म पॅकेजेस्

स्वास्थ्यरक्षण व प्रतिबंधात्मक पॅकेजेस् Wellness & Prevention Packages

ऋतुनुसार पंचकर्म पॅकेज Seasonal Detoxification

ऋतु : वसंत (March -April)
रूपये : ३५००/-

ऋतु : वर्षा (Jun - July)
रूपये : ४४००/-

ऋतु : शरद (Oct-Nov)
रूपये : २९००/-

तन-मन संतुलन पॅकेज Relaxation Package
रूपये : २०००/-

स्त्री संतुलन पॅकेज Women Welfare Package
रूपये : ७०००/-

एक दिवसीय पंचकर्म पॅकेज One Day Refreshment Package
रूपये : ७००/-

निवासी पंचकर्म पॅकेज Rejuvenation Package
रूपये : ३५००/-

विशिष्ट आजारांवरील पॅकेजेस् Disease Packages

मधुमेह पॅकेज Diabetic Package
रूपये : १००००/-

अस्थीसंधी रक्षण पॅकेज Joint Disorder Package
रूपये : १००००/-

संधीबस्ती

कटिबस्ती ८ दिवस रूपये : २४००/-

मन्याबस्ती ८ दिवस रूपये : १६००/-

जानूबस्ती ८ दिवस रूपये : ३२००/-

मेरुदंडबस्ती ८ दिवस रूपये : ५६००/-

आमवात पॅकेज Rheumatoid Arthritis Package
रूपये : ८५००/-

पचनसंस्था पॅकेज Digestive System Package
रूपये : २०००/-

अम्लपित्त पॅकेज Hyperacidity Package
रूपये : ३५००/-

राजीव गांधी जीवनदायी योजना

पिवळे व केशरी रेशन कार्डधारक, कॅन्सरच्या रुग्णांकरीता राजीव गांधी जीवनदायी योजने अंतर्गत मोफत उपचारास महाराष्ट्र शासनाने श्रीगुरुजी रुग्णालयास मान्यता दिली आहे. त्याचा रुग्णांनी उपयोग करावा हे आवाहन

वाजवी दरात योग्य उपचार

ह्या प्रकल्पासाठी दिलेली देणगी आयकर अधिनियम ८० जी व अधिनियम ३५ ए.सी. अंतर्गत आयकर सवलतीस पात्र आहे. कृपया देणगीचा घनादेश अथवा डी.डी. श्रीगुरुजी रुग्णालय (८० जी करीता) किंवा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वैद्यकीय प्रतिष्ठान (३५ ए.सी करीता) या नावाने काढावा.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वैद्यकीय प्रतिष्ठान संचालित
श्रीगुरुजी रुग्णालय, नाशिक
आनंदवल्ली चौक, गंगापूर रोड, नाशिक - ४२२ ०१३.
दूरध्वनी - २३४२४०१, २३४३४०१
मो. : ८३८००११२८६
website - www.shrigurujirugnalaya.com

प्रिंटेड मॅटर - बुक-पोस्ट

प्रति,
